

Galesia Tere Poolnoŋ Galesia yoŋoo Tere ano. Jen-asa-asari

Poolnoŋ Buŋa Tere koi Galesia prowinswaa uumeleen kanageso yoŋoojoŋ ooro. Galesia prowins ii Eisia Maino (Turkey) uutanonŋ Room yoŋononŋ jen kotonŋ onŋonŋ baagianonŋ laligogi.

Aposol yoŋononŋ Anutuwaa Buŋa qaa jen seigi wala Juuda tosaŋa ano kanagenŋ waba kantri tosanonŋ kaŋagadeenŋ uugia meleenŋi. Kambaŋ iikanonŋ Juuda yoŋononŋ kaparaŋ koma qaa woi kokaenŋ jegi bimooro:

1) “Waba kantri yoŋononŋ Mooseswaanonŋ Kana qaawaa so Anutuwaa aiweseya selegianonŋ mende kotowuti een, iyoŋononŋ mono uumeleen kanageso hoŋa mende koloowuya.” Anutunonŋ ejemba iyaŋaajoŋ meween-gonŋ onŋonoti, iyoŋoo aiweseya ii sele kotoo. Jen 17.10–12. Poolnoŋ ii moma “Qaa ii hoŋa qaago!” jen kokaenŋ jen kotonŋ onŋono, “Waba kantri yoŋononŋ Jiisas moma laarigi Anutunonŋ momalaarigia iikawaajoŋ ama qaagia jen tegoro solananiŋ uumeleenŋ tuuŋ hoŋa koloowuya.”

2) Boi takapolakaya yoŋononŋ Poolnoŋ Uŋa Toroyaa ku-usuŋonŋ gawonŋ meroti, ii meŋ kamaanŋ ama kokaenŋ jegi, “Pool ii aposol hoŋa mende koloojiwaaajoŋ ama qaaya mende mobu.” Kaenŋ jegito, Poolnoŋ kotiinŋ jero, “Niinonŋ Jiisaswaa Oligaa Buŋa jeje ejaga koloowe Anutunonŋ metogonŋ kuunŋ nono aposol hoŋaga laligojen.”

Kaen jen Galesia yoŋoo uumeleen tuuŋa tuuŋa nanamembaa qambaŋmambaŋ qaa ooro. Uunana meleembonati een, mono afaaŋgoŋ Kraist jopagoŋ gawoŋa meniŋ hoŋa koloowaa.

Buk kokawaa bakaya waŋa 5 ii kokaen:

Qaa mutuya 1.1-10

Pool nii aposol hoŋa koloojeŋ 1.11–2.21

Anutu kalenmoriaŋaa Buŋa qaa 3.1–4.31

Nononanaa aiŋnanaa songoya 5.1–6.10

Terewaa qaa kota waŋa 6.11-18

¹ Pool niinoŋ qaa amiŋ mobombaajoŋ Galesia uumeleen kanageso oŋoojoŋ tere koi oojeŋ. Wasiwasi eja koloojeŋiwaa kania ii kokaen: Ejembanon aposol gawombaajoŋ mende kuunŋ nonŋi meŋ laligojeŋ. Balon eja moŋnon mende wasiŋ nonoto, Jiisas Kraist ano Maŋ Anutu ii koomunonŋa meŋ gbiliroti, iyoronon mono areŋgoŋ aposol gawon noni meŋ nanjen. ² Neŋauruna kuuya niwo nanjuti, iyoŋonon nii kotinŋonŋ nonŋi tere koi ambe Galesia prowinsnon uumeleen kanageso tuuŋa tuuŋa oŋoononŋ kaja.

³ Anutu Maŋnana ano Poŋ Jiisas Kraist yoronon mono kalenmoriaŋ oŋoni luaenonŋ laligowu.

⁴ Jiisasnon ananaa Anutu ano Maŋ iwaa je buuta otaŋ ananaa siŋgisonŋonanaajoŋ ama laaligoya qeleeno qegi. Kambaŋ kokaamba namowaa kambaŋ bologanoŋ laligoŋkejoŋi, iinoŋ mono kokainonŋa hamo qeŋ metogoŋ nonombaatiwaaajoŋ ama komuro. ⁵ Kawaajoŋ Anutuwaa qabuŋaya kambaŋa kambaŋa mepeseeniŋ tetegoya qaa akadamuyawo en en ubaa. Qaa ii oŋanoŋ.

*Oligaa Buᅇa ii mende jeᅇ soonᅇ modoqodowag-
owu.*

⁶ Niinonᅇ onᅇoo kanagiaaᅇonᅇ ama aaruwe jaa kona luguja. Anutunonᅇ Kraistwaa kalenᅇmoriaᅇa buᅇa qeᅇ aowutiwaaᅇonᅇ onᅇoono iwo laligog-ito, niinonᅇ onᅇomesaowe toᅇsianonᅇ kaᅇ Oligaa Buᅇa morota jeᅇi kambaᅇ mende koriro eleema qaa doogoya kanonᅇ qokotaanᅇ enᅇkalolonᅇ laligoju. Kawaaᅇonᅇ mono aaruᅇ tililingoᅇeᅇ. ⁷ Qaagia ii Oligaa Buᅇa honᅇa mende toᅇoonᅇ koloojato, eᅇemba toᅇsianonᅇ Kraistwaa Oligaa Buᅇa ii enᅇkalolonᅇ meᅇ qeeeranᅇ anᅇi dogoja. Kaenᅇ kolooro lanᅇ liligonᅇ eᅇemba kuunᅇ onᅇonᅇi uugia sisau kolooro laligoju.

⁸ Eᅇemba kaanᅇa ii mono yamagenᅇ (koziᅇeᅇ)! Nonononᅇ Oligaa Buᅇa jeᅇ asariᅇ onᅇoma laligoniniᅇ, moᅇᅇonᅇ ii qewagonᅇ buᅇa qaa morota jeᅇ asarinagati eeᅇ, iinonᅇ mono Anutuwaᅇa jaanonᅇ gere siawaa buᅇa kolooja. Ii nonoononᅇa moᅇᅇonᅇ me Siwewaa gajoba moᅇᅇonᅇ kamaanᅇ jenaga, ii kilenᅇ qaa kaanᅇa mono mende toᅇoonᅇ teᅇ kombu. Qaa doogoya ii kilenᅇ. ⁹ Qaa wala jeᅇ laligoniniᅇ, iikayadeenᅇ mono keteda koi mombo jeᅇeᅇ: Onᅇononᅇ Oligaa Buᅇa anᅇalinᅇ moma anᅇonᅇ kondaborogiti, moᅇᅇonᅇ ii qewagonᅇ buᅇa qaa morota jeᅇ asarinagi eeᅇ, Anutunonᅇ mono ii qasuaanᅇ muro gere sianonᅇ kemeba.

¹⁰ Qaa kaenᅇ jeᅇeᅇi, ii eᅇembanonᅇ nisosoroogi neeno yoᅇoo jaanonᅇ sokomambaᅇonᅇ ama mende jeᅇento, Anutunonᅇ niiro iwaa jaanonᅇ sokomambaᅇonᅇ ama ii jeᅇeᅇ. Niinonᅇ balonᅇ eᅇemba uuqeeanᅇo moma nombutiwaaᅇonᅇ mende toᅇoonᅇ kaparanᅇ komakeᅇeᅇ. Toroqenᅇ eᅇemba kele ama

onoma usugowenagati een, niinon mono Kraistwaanon gawon memambaajon amamaawenaga. Kian.

Kraistnon men letoma nono aposol koloowe.

¹¹ Oo alauruna, Oligaa Bunawaa kania ii kokaen moma yagowu: Buja qaa jen asarinkejen, ii balon eja monon mende uunon junjun qaa jerota eja. ¹² Monon mon ii mende kuma nono. Ii balon eja mombaamonga mende moma angon kombeto, Jiisas Kraistnon iyanjo asugin noma Oligaa Bunaya nisaano moma asariwe noo bunaga kolooro.

¹³ *Ononon noo kaniana saanon moju. Juuda ejembanon Anutuwaa Kana qaawaajon uugere amakejuti, niinon waladeen iyonoo momogia otaan yonoo so koloon men laligowe. Kaanja laligon Anutuwaanon uumeleen kangeso ii unun ureen jaabamagege men onoma laligowe. Geriawo sisiwerowero ama onoma men tiwilaan onomambaajon angobato men laligowe.

¹⁴ *Juuda ejemba gbaworo alauruna gbaninana motoonanon laligonini, niinon iyonoononga sei-seiya ii haamo ama onoma Kana qaawaajon uugere men laligowe. Kaen laligon Juuda nanamemenanaa kania tororo otaan ambosakonanaa jenkooto qaa kamaawabotiwaajon mono hononja qaa kaparan koma laligowe.

¹⁵ *Kaen ama laligoweto, Anutunon walagadeen nemun goron uutanonga niima iyanajon mweengon nono ano kanagen

* **1:13:** Apo 8.3; 22.4-5; 26.9-11
Apo 9.3-6; 22.6-10; 26.13-18

* **1:14:** Apo 22.3

* **1:15:**

kalenmoriañaajonj ama noono. Noonoti, iinonj mono noojonj arenj kokaenj moro sokono: ¹⁶ Iinonj Meriaa kania nii nisaano momambaajonj moma Jiisaswaa Oligaa Bunaya menj waba kantri tosianonj kema yonoo batugianonj jenj asarinj laligomambaajonj nijoro. Iinonj kaenj nijorotiwaajonj ama niinonj waama kanakanaiyanonga kanainj balonj ejemba yonoo gejanono qaagiaajonj mende totoonj mongama qisinj onoma laligonj koube.

¹⁷ Kaanjadeenj Jerusalem sitinonj mende uma wasiwasi eja aposol wala laligonj kougiti, iyonoononj mende kema asugiwe. Kaenj qaagoto, iikanondeenj Arebia gomanonj kema laligonj mombo Damaskas sitinonj eleembe.

¹⁸ *Damaskas eleembe gbani karoonj tegoro “Piito iima moma kotomana,” jenj Jerusalem sitinonj uma iwo somana 15 kawaa so laligowe.

¹⁹ Kanonj laligoweto, wasiwasi eja aposol tosaana ii mende injibe. Pombaa koga Jeims iigadeenj iibe.

²⁰ Kawaaajonj mobu, qaa oonj ononjenj, ii qaa honaga koloaja. Qolonjmolongoya monj qaago. Qaa ii Anutuwaa jaasewananonj jejenj.

²¹ Jerusalem mesaonj Siria ano Silisia balononj kema gomanj tosaana liligonj laligowe. ²² Kaenj kema laligoweto, Judia prowinswaa uumeleenj kanageso tuuna tuuna Kraistwo qokotaanj nanjuti, iyonononj mende niigitiwaajonj kambanj iikanonj nii mende moma kotonj noma laligogi.

²³ Noononj buju qaa kokaenda ii yonoo gejagianonj

* **1:18:** Apo 9.26-30

kemero mogi, “Wala sisiwerowero meŋ nonoma laligoroti, iinoŋ mono letoma laligoja. Momalaari qaa aliwaatiwaajon jaabamagege meŋ nononoti, iinoŋ mono kambaŋ ketada kokaamba aŋo qaa iikayadeeŋ jeŋ asariŋkeja.” ²⁴ Kaeŋ moma noojoŋ ama Anutu mepeseŋ muŋ laligogi. Kiaŋ.

2

Aposol yoŋonoŋ Pool horogi batugianoŋ karo.

¹ *Kawaa gematanoŋ gbani 14 tegoro kanon “Barnabaswo Jerusalem sitinoŋ mombo umaŋa,” jeŋ Taitus kaanagadeeŋ wambe motoon uniŋ.

² Anutunoŋ wala noonon asugin kemaŋatiwaa qaa nisaanotiwaajon ama yorowo kema Jerusalem keuma gawonaa kania jeŋ asariŋ onombe. Gawon pondan meŋ kouma laligojeŋi, iikanon aposol yoŋonoŋ mende sokono gawonaa hoŋanoŋ kamaan qero pogowabo. Kaen romoŋgoŋ sunduna ejemba omaya yoŋoojon lan mende injoweto, jotamemeurunana goda qeŋ onomakejeŋi, iigadeeŋ horon onombe ajoroogi. Ajoroogi kanon Oligaa Buŋa waba kantri batugianoŋ liligoŋ jeŋ seiŋkejeŋi, ii asuganoŋ jeŋ asariwe mogi. ³ Yoŋonoŋ ii moma “Saanoŋ!” jegi. Kaen jeŋ neŋana Taitus Griik eja iinoŋ niwo laligoroto, kilen somataurunana yoŋonoŋ Anutuwaa aiweseya selianoŋ kotowutiwaajon mende jeŋ koton mugi. Juuda nonoonon Kana qaa ii mende meŋ kotiin mugi.

⁴ Juuda somata yoŋonoŋ qaagoto, tosianoŋ eja selia kotowombaajon moma batuyanoŋ

* **2:1:** Apo 11.30; 15.2

batuyanon kuun jegiti, boi takapolakaya iyonoo kanagia ii kokaen: Yononon “Uunana meleenjon,” jen kaen mondon nonoo kanianana iima kotowutiwaajon olon jan qen kan ala kaanja batunananon kouma laligogi. Nono Kraist Jiisaswo qokotaanin laaligo walagaa kasanonga isama nonono solanja laligojoni, iikawaa silia iima kotowutiwaajon nanji. Yononon nonoojon kokaen moma koposongogi: Saanon laligogi ononin ananaa sopa uutanon kougi Mooseswaa Kana qaa baatanon onoonin ananaa welenqeaturunana koloowuya. ⁵ Kaen koposongon metama nonongito, nononon Oligaa Bunawaa qaa honanon meequesoo koloowabotiwaajon nanjon. Ii onoo batugianon agokayan konin kotiin ewaatiwaajon nanjon. Kawajon kamban monjon mende loorin qaagiaa baatanon kembombaajon mende toton wambelaanin.

⁶ *Ajoajoroonon nii Buna qaana jen asariwe jotamemeya yononon “Saanon!” jen niinon Buna qaa mon toroqen jemanatiwaajon mende jegi. Eja ii geregiaga koloogi goda qen onomakeju. Qabunagia kaen me kaen kolooji, niinon iikawaa-jon mobe so motoonggo kolooja. Anutunon ejemba tosaanja mende ninisosoroon tosaanja mende sureen onomakeja. Keda motoongonon gosin nonomakeja. ⁷ Buna qaana mende toton utegogito, Anutuwaanon gawon arenja iikawaa-jon mono “Ahaa!” jen kokaen iima asarigi: Anutunon moma laarin nonoma Oligaa Buna jen asariwombaa gawonja ii kokaen mendeeno:

* 2:6: Dut 10.17

Niinon̄ ii waba kantri batugianon̄ jen̄ seiwe Piitonon̄ Buᅇa qaa iikayadeen̄ Juuda kanageso yon̄oojon̄ jen̄ asarin̄ uugia kuun̄ on̄omakeja.

⁸ Gawon̄a kaen̄ mendeema aposol Piito inaan̄ muro Juuda eja selegia kotogiti, iyon̄oo batugianon̄ uukuukuu gawon̄ men̄keja ano nii kaan̄jadeen̄ inaan̄ nono wasiwasi ejaga koloon̄ waba kantri batugianon̄ liligon̄ gawon̄ iikayadeen̄ men̄kejen̄. ⁹ Kawaajon̄ Jeims, Piito ano Jon, eja geria qabun̄agiawo yon̄onon̄ Pon̄on̄ kalen̄morian̄ kaan̄a nono laligoweti, qaa ii moma kotogi uumotoon̄go anin̄. Gawon̄ kaen̄ mendeema iikawaa kaisareyaga Barnabaswo noro boronara qegi kokaen̄ jen̄ kotiinin̄, “Noro waba kantri yon̄oonon̄ kema gawon̄ meri on̄oan̄gia Juuda kanageso yon̄oo batugianon̄ toroqen̄ gawon̄ men̄kebu.” ¹⁰ Qaa motoon̄go qisin̄ noroma kokaen̄ toroqen̄ nirijogi, “Ejemba wanaya ilaan̄ on̄ombojon̄ mono toroqen̄ romon̄gon̄ laligowao.” Kaen̄ nirijogi niinon̄ iikaan̄agadeen̄ ama on̄omambaajon̄ kaparan̄ koma laligojen̄. Kian̄.

Poolnon̄ Piito jen̄ qotogon̄ muro.

¹¹ Kaen̄ jen̄ kotiininto, Piitonon̄ Antiokia sitinon̄ kan̄ melen̄qeleen̄ ano ejemba uugianon̄ mamaga boliro. Kawaajon̄ Piitonon̄ karo iibeti, kamban̄ iikanon̄ niinon̄ jaayanon̄ kuun̄ kokaembaajon̄ tuaren̄jen̄ ama mube: ¹² Piitonon̄ wala waba kantri yon̄owo laligon̄ nene motoon̄ nen̄ laligogito, eja tosianon̄ Jeims mesaon̄ Jerusalemga kagi iikawaa gematanon̄ ejemba ii injiima sisiriin̄ sigen̄sigen̄ nano. Anutuwaa aiweseya selegianon̄ kotogi

yoŋoojoŋ toroko moma zirinziŋ ama Juuda tuun yoŋowo qokotaŋ laligoŋo.

¹³ Kaen waba kantri ejemba ii mojogia tiŋo koŋbara qegi Juuda uumeleen ejemba toŋianon kaanagadeen Piitowo qokotaŋ uumeleembaa selesele qeŋ nanŋi. Selesele qeŋ nama Barnabas kaanagadeen horogi yoŋowo jibijabu qero.

¹⁴ Kaen ama nanamemeŋgianon Buŋa qaa hoŋa dindinaŋadeen mende otaagiti, niinon ii iima ejemba kuuya yoŋoo jaasewanŋianon nama kokaen ijowe, “Piito, gii Juuda ejaŋato, kilen waba kantri yoŋoonon nanamemeŋgia otaŋ laligojan. Gii Juuda ananaanon nanamemeŋ mende otaŋ kilen waba kantri ejemba ii otaŋ nambutiwaajon kuun onoma uugere amakejan? Ii mende sokonja.” Kian.

Juuda ano waba kantri anana Anutuwaa jaanon ororon kolooson.

¹⁵ Juuda koloon uunana meleeninŋi, nononon waba kantri ejemba ŋiŋiŋogogiawo kaan mende koloon laligojon. ¹⁶ *Kaan laligojonto, hamoqeqewaa kania ii kokaen erota moma yagojon: Jiisas Kraist moma laarinŋ qaanana jeŋ tegoro solaninon. Moŋnon Kana qaa otaŋ iikaan kanon solan mende koloowaa. Kawaajon nononon kaanideen solan koloowombaajon moma Kraist Jiisas moma laarin munin qaanana jeŋ tegoro solaninon. Ii Kana qaa teŋ kombonagatiwaajon ama qaago.

* **2:16:** Ond 143.2; Room 3.20, 22

17 Kaen ama Kraistwo qokotaan Anutuwaa jaanon solananiwombaajon kaparan konin Anutunon kilen mokolon nonono nononano kantri tosaan yonoo tani kaan singisongonanawo laligojoni een, Kraistnon singisongo ambombaa-jon nemun koma nononja me qaago? Qaago totoon! Qaa ii yamagen (kozigen)! 18 Kana qaa otaan solan koloowombaa qaaya ii kondeema qewagowe. Qewagoweto, ii mombo angobato men jen kuuwenagati een, mono Kana qaa iikayadeen qotogon singisongo ejaga kolon kaniaana mombo iikaen mokoloomambo. 19 Wala kaniaana iikaen mokolon Kana qaawaajon ama koomuya tani kaan koloowe. Kaen koloowe Kana qaanon mende toroqen galen koma nono solan laligojen. Niinon laaligona Anutuwaanon ambe Kraistwo maripoonon nugi kaan komun nama iwo kotiin laligojen.

20 Kawaajon neeno mende toroqen laligojento, Kraistwaa Unyanon mono noo uunanon kotiin laligoja. Kraistnon uu jopagon noma laaligoya noojon qeleema downa mero. Kawaajon toroqen jaawo laaligo laligomanati, ii mono Anutuwaa Meria moma laarin mun laligomanan. 21 Kana qaa otaan iikaan kanon solan koloowonagati een, Kraistnon mono een toontoon komunaga. Komuroti, ii moma laarin Anutuwaa kalenmorianan kaen mende qewagonkejen. Iikanon mono nemun koma nonono solananiinkejon. Kian.

Kana qaawaajondeej nambu me Jiisas moma laariwu?

¹ Oo Galesia kaamaa ejemba, uugia qaa! Niinon Jiisas Kraist maripoonon qegitiwaa kania ii jaagianon ama jen qendeema onombeto, mononon noo gemananon kan uusoosoo men onono jinjaun qeju. Ii mende sokonja. ² Iwoi motoondago qisin onombe nijogi momambaajon mojen: Ononon Unja Toroya ii mono nomaen ama bunja qen aogi? Ii Kana qaa otaagitiwaajon ama qaagoto, Oligaa Bunja moma Jiisas moma laarigi Unja ii uugianon ano bunja qen aogi. Niinon qaa ii dudu-uwubotiwaajon nama uugia kuujen. ³ Ii duduugitiwaa tanitani meleema momogia mesaon uugia sooro kaamaa anju. Wala Unja Toroyanon uugianon kemen inaan onono kania kanain kenigito, mombo Mooseswaa Kana qaawaa kanianon kemen kemakeju. Kamban kokaamba onjoangiaa esun qaganon solanja koloowombaajon angobato menkeju me? Esungia iikanon mende sokonja.

⁴ Kraistwaajon ama siimbobolo mamaga ama ononggi qagianon uroti, ii mono een toontoon moma bosima laligogi me? Honja mende kolooro ii mono onanon een toontoon bosingi. Kawaa-jon onjo mono ejemba uugia qaaga laligoju. ⁵ Kawaaajon Anutunon Unja Toroya onjoma batugianon angoleto kania kania esunmumuyawo menkeji, ii ononon Bunja qaaya moma Jiisas moma laarinkejutiwaajon ama menkeja. Kana qaa otaankejutiwaajon ama ii mende menkeja. Qaago. Qaa ii mono mende duduuwu. Kian.

Aabahambaa kana otaanij sokombaa.

⁶ *Qaa iikawaa so Anutunonj Aabraham ama muro ii Buᅇa qaanonj kokaenj oogita eja, “Aabrahamnonj Anutu moma laarinj muro iima qaaya jen tegoro solanjaniro.”

⁷ *Kawaajonj Aabrahambaa kania romongonj kokaenj mobu: Daenj yonononj Anutu moma laarinkejuti, iyonononj mono Aabrahambaa mundanuruta koloonj laligoju. ⁸ *Anutunonj walawala arenja kokaenj ano, “Ejemba Juuda qaago yonononj nii moma laarinj nongji qaagia jen tegowe solanjaniwuya.” Arenja kaenj ama iikawaa so Aabrahambaaajonj Oligaa Buᅇa qaa walawala kokaenj ijoro, “Goojonj ama noo kotuemotuenanonj mono namowaa ejemba tuunj kuuya yonoo qagianonj ubaa.” Tosianonj qaa ii waladeenj iima asarinj Buᅇa qaanonj oogi. ⁹ Aabrahamnonj Anutu moma laarinj muro kotuegonj muro momalaariwaa wanjaleya kolooro. Iikawaa so daenj yonononj Aabraham kaanja moma laarijuti, Anutunonj ii kaanagadeenj kotuegonj onono Aabrahambaa mundanuruta koloowuya.

Jiisanonj kitinana kolooro Anutuwaa qasumasuwaa buᅇa qen aoro.

¹⁰ *Kaenj koloowuyato, kuuya yonononj Kana qaa otaanj kawaa qaganonj laarinj laligojuti, Anutunonj mono qasuaan onono laligowuya. Qaa ii Buᅇa qaanonj kokaenj oogita eja, “Kana qaa Terenonj qaa kuuya oogita eji, monjonj monj ii kuuya mende tenj koma otaankeji, Anutunonj

* **3:6:** Jen 15.6; Room 4.3 * **3:7:** Room 4.16 * **3:8:** Jen 12.3

* **3:10:** Dut 27.26

mono ii qasuaan murota laligowaa.” ¹¹ *Bunja qaa monj kokaen oogita eja, “Ejemba solanja mombaa momalaarianonj mono nemunj koma muro kotiinj laligowaa.” Kawaajonj monjonj Kana qaa otaanj iikanonj solanja koloomambaajonj moji, iinonj mono Anutuwaa jaanonj mende solanjaniwaa. Qaago. Qaa ii asuganonj qendeema onombe tegoja. ¹² *Momalaarinonj Mooseswaa Kana qaa mende nemunj konja. Qaa iikanonj jojopanj qaa kuuya tenj kondaborowombaajonj uunana kuunkeja. Kana woi ii anja anja. Kana qaawaa kania ii kokaen jero oogita eja, “Kana qaa kuuya tenj koma otaankeji, iinonj mono kotiinj laligowaa.”

¹³ *Kana qaa mende waleembonaga, kaenanonj laaligo kombombanja mokoloowonaga. Kaento, Anutunonj anana iyanaa Kana qaayaa so qasuaan nonomambaajonj togonj Kraist wasiro ala ilailaanana koloonj downana mero. Bunja Terenonj qaa monj kokaen oogita eja, “Ejemba gere batuyanonj mondonj ononjuti, Anutunonj ii kuuya qasuaan onono laligoju.” Iikawaa so Kraist gerenonj mondongi ananaa kitinana kolooro Anutunonj qasuaan muro iikaanja kanonj downana mero. Qasumasuaa ananaa qanananonj uroti, ii qetegoro.

¹⁴ Benjana Aabrahamnonj Anutu moma laariro kotuegonj muroti, iikawaa so kotumotue iikanonj waba kantri kuuya sokoma yonoo bunagiaga koloowaatiwaaajonj moro. Kaenj moma kuuya ananaa downana mero. Downana mero Kraist

* **3:11:** Hab 2.4 * **3:12:** Lew 18.5 * **3:13:** Dut 21.23

moma laariniŋ kana kokaen koloowaa: Anutunonŋ Uŋaya Toroya nonomambaa qaaya somonŋoroti, nono uunana meleema Uŋa ii saanonŋ buŋa qeŋ aowoŋa. Kianŋ.

Kana qaa ano oyanboyanŋ mokoloowonatiwaa soomonŋo qaa

¹⁵ Oo uumeleenŋ alauruna, niinonŋ balononŋ laaligowaa sareqaaya monŋ kokaenŋ jemaŋa: Monŋonŋ borosamoya tosia yonŋoo buŋaga koloowaatiwaa qaaya tuunŋonŋ jero somonŋogita eji, ii monŋonŋ monŋ qewagonŋ kanagenŋ qaa monŋ qaganonŋ toroqemambaajonŋ amamaawaa.

¹⁶ *Mobu, Anutunonŋ soomonŋowaa qaaya ii Aabraham ano gbilia monŋ yoroojonŋ jeŋ somonŋorota eja. Buŋa qaa iikanonŋ “gbiliuruga” mamaga ananaajonŋ tani kaŋa mende jeŋato, eja motoonŋowaajonŋ kokaenŋ jeŋa, “Ii goo gbilinonŋa monŋ ii mumaŋa.” Eja motoonŋo ii Kraist.

¹⁷ *Qaa iikawaa kaniaajonŋ kokaenŋ jeŋeŋ: Soomonŋowaa qaa iikawaa honŋa ii mono kamaawaatiwaaajonŋ amamaawaa. Anutunonŋ ii walawala jeŋ somonŋonŋ gbani 430 tegoro kanonŋ Kana qaaya mokolonŋ Mooses muro. Kana qaa iikanonŋ soomonŋo qaaya wala jeroti, ii qewagomambaajonŋ amamaawaa. ¹⁸*Oyanboyanŋ koloowombaa kotumotueya ii Kana qaa otaŋ mokoloowonagati eenŋ, Anutuwwa soomonŋo qaawaajonŋ mende toroqenŋ amamaaninŋ eenŋ toontoonŋ ewabo. Buŋa qaaya Aabraham muroti, ii eenŋ totoonŋ mende eroto, Anutunonŋ qaaya

* **3:16:** Jen 12.7 * **3:17:** Eks 12.40 * **3:18:** Room 4.14

iikawaa so Abraham kotuegon muro oyanboyan mokoloon laligoro.

¹⁹ Abraham een kotuegon mun Kana qaa ii mono nomaembaajon anota eja? Kawaa kania ii kokaen: Ejembanon kana uugun jinjaun qen laligogitiwaajon Anutunon Kana qaa ii kanagen toroqen jen asugiro. Jen asugiro Siwe gajoba yononon ii men kamaan ala ilailaa eja (namel man, mediator) Mooseswaajon isaama borianon anji Anutuwaa je men ejemba batunananon nama jen kotoro. Kana qaa iikanon kaman so en uma galen koma nonombaatiwaajon ama qaagoto, kanagen Kana qaawaa esunanon kamaawaatiwaajon ii nonono. Abrahambaa gbili mombaa soomongo qaaya nonono eja iikanon asugiroti, kaman iikanon Kana qaawaa esunanon mono kamaaro.

²⁰ Ala ilailaa eja iinon Anutu ano ejemba batunananon nama qaa gawon menkeja. Anutunon soomongo qaaya ii ala ilailaaya qaa, mono anjo Abraham muro. Kawaaajon oyanboyan koloowombaa soomongo qaaya ii uuta ano Kana qaa iikanon mono newo baatanon raja. Kian.

Kana qaawaa gawon honja ii nomaen?

²¹ Kaen raro Kana qaa ano oyanboyan koloowombaa soomongo qaa ii aojao me qaago? Awawi! Anutunon kotiin laligowombaa Kana qaaya nononagati een, mono onanon Kana qaa otaan Anutuwaa jaanon solana koloowonaga. Kawaaajon qaa woi ii mende aojao. ²² Qaagoto, qaa woi ii anja anja. Anutunon soomongo qaaya ii uumeleen ejemba oyanboyan mokoloon

nonomambaajon ama anota eja. Soomongo qaa iikanon Jiisas Kraist moma laarijon, mono ananaanon honawo koloowaatiwaajon moma kokaen arengon jero, “Singisongo ejemba uugia mende meleembuti een, mono een toontoon Anutuwaa jaanon mende solananiwuya.” Kawaa kania ii Buṅa qaanon kokaen jerota eja, “Singisongonon mono goman so ejemba kuuya gbadoon nonono laligojon.”

²³ Wala uunana mende meleenin momalaarinananon mende kolooro Kana qaanon somongon galen koma nonoma kapuare uutanon nonoono. Kanagen Anutunon momalaariwaa kania ninisaano kolooroti, kambaṅ iikanon kasa gbadonon laaligonana ii tegoro.

²⁴ Kaen raniṅ Kana qaa ii boinanaga koloon Kraistwaa kania mobombaajon kuma nonomakeja. Boi eja gbaworo kuma onongiti, iikawaa so qaa iikanon nunuama solanṅ koloowombaa-jon mindinjon galen koma nonomakeja. Kaen ama Kraistwaa kania moma asarin moma laarin munin qaanana jen tegoro solananiwombaa-jon kuun nonomakeja. Uunana meleenin boiwaa gawonṅ ii mono kambaṅ iikanon tegowaa.

²⁵ Uunana meleenin momalaarinananon kolooro Kana qaa baatanon mende laliginin iikanon boi kaanṅ mende toroqen galen koma nonomakeja. Kian.

Anutuwaa meraboraana koloon laligojon.

²⁶ Kuuya ononon Jiisas moma laarin mugi kolokoloo dologa onono Anutuwaa meraboraana koloon Kraistwo qokotaan nanju. ²⁷ Kraistwo

nambutiwaajon oomulu men onongiti, kuuya onjo mono Kraist moma anjon koma iikanon maleku taanja kaanja esuun aon iwo qokotaan nanju. ²⁸ Onjo korebore Kraist Jiisaswo qokotaan nangi mindirin onono motoongo koloon laligoju. Kawaajon Juuda ano kantri tosaanja yononon Anutuwaa jaanon tuun woi ii mombo mende kolooju. Iyangiaa gawongia menkejuti ano welenqege omaya koloojuti, Anutunon mono injiuro tuun woi mende toroqen kolooju. Ejemba ononon Anutuwaa jaanon tuun woi mende toroqen kolooju.

²⁹ *Onjo Kraistwaa buja koloojuti een, mono Aabrahambaa gbilia iwaanonga koloon tinitosauruta laligoju. Kaen koloon soomongo qaayaa hona oyanboyan ii buja qen aowutiwaa so kolooju. Kian.

4

Anana Kraistwaajon ama Anutuwaa merab-rata koloonij.

¹ Qaa ii toroqen kania kokaen jemaña: Meranon manaa borosamoya buja qen aowaatiwaa so koloojato, mera gbaworo laligon kambañ kanon welenqege omaya yonowo ororon kaanja kolooja. Manaa borosamo iwoi kuuyaa toya koloowaato, kilen welenqege yonoo koorongianon alagiaga koloon gawon tawaya qaa een menkeja.

² Kaen mera laligon galenuruta yonoo newo baagianon nano yononon laaligoya kuuya arengon galen koma jen koton munkeju.

* **3:29:** Room 4.13

Mananon kaman ama muro kan kuuwaati, iikanonadeen kanain ano borosamo toya koloon laligowaa. ³ Nononana kaanjadeen wala uuwaa leegenanon mera gbaworo kaana laligonin. Kaman iikanon ben ano kawali galen Siwe namo batugaranon iwai kuuya galen koma onomakejuti, iyononon mono nono kaanagadeen galen koma nonongi een yonoo welenjia qen newo baagianon laligonin.

⁴ Kaen laligoninto, Anutuwaa kamananon kan kuuro Meria wasiro embawaanonga kolooro. Juuda ananaa Kana qaa baatanon laligomambaajon kolooro. ⁵ *Kana qaa baatanonga isama nonoma downana memambaajon asugiro. Kaananon Anutuwaa meraboraana koloon bunaya moma anjalidaboron laligojon.

⁶ Kaen Anutuwaa meraboraana koloojutiwaa-jon ama Anutunon Meriaa Unaya wasiro uunananon kemen kokaen qamakeja, "Oo Aba Amana!"* ⁷ Kaen qamakejiwaaajon ama mende toroqen welenqeqe omaya koloojanto, Anutuwaa meraboraana koloon laligojan. Kaen laligojaniwaaajon ama Anutunon oyanboyan Bunaya gono bunja qen aon galen koma laligowaga. Kian.

Poolnon Galesia yonoojon majakaka moro.

⁸ Ono wala Anutu mende moma koton laligogi. Kaman iikanon tando lopion ano ben kawali galen ben honaa laaligoya mende men laligojuti, ii tawagia qaa een welen qen onoma

* **4:5:** Room 8.15-17 * **4:6:** Aba ii Arameik qanon Ama.

kamaanqeqeta laligogi. ⁹ Kaen laligogito, uugia meleema kaban kokaananon Anutuwaa kania moma koton laligogita Anutunon moma koton onono laligoju. Anutunon moma ononji, qaa iikanon wana koloon ononja. Kaen laligojuto, dunanon mombo naambaajona ben kawali galen iwoi kuuya galen komakejuti, mono iyonoonon meleema jaasewan qen onoma laligoju? Ben kawali galen ii esungia kamaanqeqeta koloojuto, ononon mono kilen ii welen qen onoma kamaanqeqeta koloowombaa siina moju. Ii mende sokonja.

¹⁰ Ii welen qen onoma kendon rara kaban kania kania iikawaajon mogi uro tororo otaankeju. Sabat kendon ramakeju. Koin gbilia kouro bengia romonon koin so aisoonkeju. Yam-buyambu korisoro ama kendon tosia ii gbani so tororo otaankeju. ¹¹ Niinon onoonon ama toroko kokaembaajon mojen: Niinon onoo batugianon gawon mewe hona mende kolooro een toontoon seleqege amambo.

Galesia yononon Pool gema qewombaajon anji.

¹² Oo uumeleen alauruna, niinon kokaen kuun qisin ononjen: Niinon onoo kaana koloon laligowetiwaajon ononon mono noo so koloowu. Iwoi bologa mon mende ama nonji. ¹³ Niinon wala onoonon kan ji niro selen kamaaro laligoweti, kania iikawaajon rama Oligaa Buna jen asariwe mogi. Ononon ii moma komuju. ¹⁴ Niinon selekamakamaa laligowe gema nuwombaa angobatoya mokoloogi, ii mojento, kilen mende jejewili ama sureen nonji.

Kaen qaagoto, nii niigi Anutuwaa gajoba kaanja koloowe nongi. Oopopoo, noojon Kraist Jiisas iyanaa tani romonjon horon noma “Oowe oowe!” jegi.

¹⁵ “Oowe oowe!” jen selenanon gemananon poupou qen jaa korogia qonjoma nombombaajon mogito, ii mende sokono mesaogi. Onoo kaniagia moma ii onanon kaen nanjon jejen. Yei! Kamban iikanon qaakorisoro hononja qaa angiti, ii mono nomaembaajon kamban kokaamba qaonota een laligoju? Ii mende sokonja. ¹⁶ Onoo Buja qaa honja jenkejenywaajon mono kere ama nonju me?

¹⁷ Ejemba tosaanja yononon onoojon ama uugere amakejuto, ii uugere awaaga qaago. Ii awaaga qaagoto, yononon onjo nonoononja unuama batunananon jawo ama togon nombutiwaajon moju. Kaen mendeema nonongi uugere qaganon iyangia nanjon onjom-butiwaajon kaparan komakeju. ¹⁸ Onjo nanamemen awaa ambutiwaa uugereya amakejuti, ii awaa soro. Niinon onoo batugianon laligowe kamban iikanonadeen qaagoto, mono kamban so kaen анги sokombaa.

¹⁹ Oo kokouruna, nii kolokoloo dologa koloowu-tiwaajon masu kaanja nuro siimbobolo mo-beti, iikaanagadeen mono dunanon mombo mojen. Kraistwaa nanamemenanon onoonon koloon kotowaatiwaajon siimbobolo ii moma laligojen. ²⁰ Noo uunanon mono onoojon ama sisau kolooja. Kawaajon niinon kamban kokaamba onoo batugianon laligomambaajon motoqoto mojen. Onowo laligon qaa arona men kamaan ama qaa bonjon jemambaajon mojen. Kian.

Haagar ano Saara yoroo sareqaa

²¹ Tosaana ononon Juuda nonoo Kana qaa Tere otaawombaaajon mojuto, qaa iikawaa kania ii ononon moma kotoju me qaago? Kania ii moma asariwutiwaajon qisin kuun ononjen.

²² *Buna qaa mon kokaen oogita eja: Aabrahambaa merawoita woi koloori: Mon welenqege emba kamaanqegetanon (sleiw) mero ano mon ii ana suujarin embia (frie) solana laaligoya inon mero. ²³ Welenqege embanon meria meroti, iikanon mera kolokoloowaa kananon kolooroto, mon emba (frie) solana laaligoyanon meroti, inon Anutunon mera koloowaatiwaa qaa somongoroti, mono qaa iikawaa hona koloowaatiwaajon kolooro.

²⁴ Qaa iikawaa kania ii aasangoya. Emba woi ii Anutunon ejemba ananawo soomongo arej woi anoti, mono iyoroo saregaraga. Soomongo arej mon ii Sainai (Sinai) baananon anoti, iikawaa sareya ii emba qata Haagar. Ejemba soomongo arej ii otaankejuti, iyononon mono Kana qaawaa jenkooto baatanon laligoju ano gbiliurugianon qaa iikawaa welenq qenkebutiwaajon koloonkeju.

²⁵ Haagar ii Sainai baana, Arebia balonon nanjiwaa sareya koloaja. Sainai iikawaa alia ii Juuda gomambaa siti qata Jerusalem. Siti iikawaa kanagesoya somata melaa yononon kamban kokaamba Kana qaa baatanon laligogi somongon onono solana (frie) mende koloaju. Kawaajon sogara motoongo koloojao. ²⁶ Solana

* **4:22:** Jen 16.15; 21.2

(frii) mende koloojuto, Jerusalem siti mon̄ eukanon̄ laligojuti, iyononon̄ mono kasa gbadogia qaa solan̄a laligoju. Nonoo nemunana Saara iinon̄ siti iikawaa sareya kolooja. ²⁷ *Iikawaa gejatootoo qaaya ii kokaen̄ oogita eja,

“Emba ejanon̄ mojoya tiiroti, iinon̄ mono merabora onono seigi iikanon̄ emba loy-awo ii uugun̄ haamo ambaa.

Kawaajon̄ emba arun̄a merabora mende menati, gii mono kilen̄ aisoon̄ laligowa.

Masu mende guro laligonati, gii mono kilen̄ qa gigilaan̄ merabora koloowaatiwaaajon̄ otokorian̄ maama laligowa.”

²⁸ Oo uumeleen̄ alauruna, on̄o Aisakwaa so Anutuwaa soomon̄go qaanon̄ nemun̄ koma onono kolokoloo dologa koloon̄ laligoju.

²⁹ *Kamban̄ iikanon̄ merabora kolokoloojaa kananon̄ kolooroti, iinon̄ koga Un̄a Toroyanon̄ nemun̄ koma muro kolooroti, ii sisiwerowero ama mun̄ laligoro. Kamban̄ kokaamba kaan̄jadeen̄ sisiwerowero kaan̄a ii eja.

³⁰ *Kaen̄ ejato, Bun̄a qaa mon̄ ii toroqen̄ kokaen̄ jegita eja, “Welen̄qe qe embawaa merianon̄ mono Man̄aa borosamoya mende mewaa. Emba solan̄a laaligoya iwaa meriawo ii motoon̄ mende mendeema an̄gon̄ kombao. Kawaajon̄ welen̄qe qe emba kamaan̄qe qeta ii mono kon̄jona meriawo kombao.” ³¹ Oo uumeleen̄ alauruna, sareqaa kaan̄aa so anana mono welen̄qe qe embawaa mundan̄uruta gbadonanawo mende koloojonto, emba solan̄a laaligoyaa mundan̄uruta koloojon̄.

* **4:27:** Ais 54.1 * **4:29:** Jen 21.9 * **4:30:** Jen 21.10

Kawaajon meloqelokanjin nanamemen ii mono konjombu. Kian.

5

Lolongon Kraistwo nanan solanjon nambu.

¹ Kraistnon Kana qaa baatanonga isama nonono solanja laligojon. Iikaanja laligon tosonian onjo mombo horon Kana qaawaa qaqan iikanon* somongon onjombubotiwaajon mono galen menj aon laligowu. Welenqege omayaa kaanja koloowubotiwaajon mono kotiin bon qen nambu.

² Mobu! Pool niinon kokaen injijowe mobu: Tosianon Anutuwaa aiweseya selegianon kotowutiwaajon jegi wambelaawuti een, Kraistnon mono ilaan onjomambaajon amamaawaa. ³ Qaa ii toroqen kokaen nanjon jemaaja: Eja kuuya onjo selegia koton aiwese mewutiwaajon mogi onjonon wambelaawuti, iyonjonon mono Kana qaa kuuya ten koma otaawutiwaa so kolooju. Ii mende otaagi mende sokombaa. ⁴ Onjo Kana qaa ten koma otaan iikaanja kanon solanja koloowombaaajon mojuti, onjonon mono Kraistwaanon sopa qisigon iwo mende toroqen nanju. Onjo mono Anutuwaa kalenmoriaja mesaon seleengen kamaan lan laligoju.

⁵ Lan laligojuto, anana mono Anutuwaa jaanon dindina koloowombaaajon jejeromonromonja ama

* **5:1:** Gere batuya (yoke) ii bulmakao woiwaa arogaronon ama somongogi mindirin orono iikanon motoon kare me balonqeqewaa kinon horonkejao. Kawaa so Kana qaa gbadonon laligojani een, gawonja mono pondan mewa.

awelegonkejon. Kaen aninj Uŋa Toroyanon inaan nonono Anutu moma laarin muninj qaanana jen tegoro solananiwombaajon mambomakejon.

⁶ Kraist Jiisaswo naniŋ uuwaa hona momalaari ii motoonjonon mono ilaan nonomakeja. Anutu moma laarininj inaan nonono afaanjon uujopa ama aoninj sokonjato, momalaari hona qaa ii mende ilaan nonomakeja. Kaanagadeen Anutuwaa aiweseya selenananon kotogita eja me qaago, ii so motoonjo kolooja. Selewaa monj me monj ii Anutuwaa jaanon mende ilaan nonombaa.

⁷ Wala uu melenmeleembaa kuu aanjon aangole kaana uulanawo kengi. Awaagadeen kengito, boi takapolakaya monjon kan sisau men onoma batuyanon kotoŋ qaa hona mende toroqen ten komakeju. ⁸ Anutunon onoomakeji, iinon batuyanon kotowutiwaajon mende tutugon kuun onomakeja. Ii qaago. ⁹ *Yiist melaada monjonon ama flauawo meleeninj korebore mero somariinj waamakeja. Iikawaa so sisau melaanon mono sokoma onono korebore jinjaun qewubo.

¹⁰ Boi takapolakaya iinon sisau men onono jinjaun amakejuti, Anutunon mono iwaa nanamemenaa irona meleema muro siimbobolo moma laligowaa. Niinon Pombo nama moma laarin onoma onoojon kokaen moma awasankaka koloojen: Ono Kraistwaa Buŋa qaa tororo otaan momo morota kuuya yakariwombaajon moma kotiinjaligowu.

¹¹ Oo uumeleenj alauruna, onjo kaenjaligowuyato, niinon Kraist maripoonon komurotiwaa ka-

* 5:9: 1 Kor 5.6

nia jen seiwe Juuda yoŋoo uugianon iikawaa-
jon bolinkeja. Maripoombaa qaaya mesaowe-
nagati een, mono sisiwerowero mende ama
nombuyaga. Anutuwaa aiweseya eja sele-
gianon koma kotowutiwaa Buŋa qaaya toro-
qen jen uukuukuu men onombenagi een, mono
kakasililin mende ama nombuyaga. ¹² Tosianon
kuun onoma sisau menkejuti, iyononon mono
koma kootowaa qaagia otaadaboron iyangiaa
sele kitigia kuuya koton aogi mobe sokonaga.

¹³ Oo uumeleen alauruna, Anutunon ono
kana walagaa qaanonga loloon gbadogia qaa
laligowutiwaajon onoonoto, kokaembaajon
mono galen men aon laligowu, “Mono
gbadononga loloon solana laligojon,” kaen
jen mondon uugianon waaro selewaa siingia
kombombana bologanon mono galen koma
onombabo. Onoangiaa aingianon qaagoto,
mono uujopa qaganon nama welen qen aon
laligowu. ¹⁴ *Kana qaa wana motoonngo otaagi
Anutuwaanon qaa kuuya mono kaanagadeen
hongiawo koloowuya. Qaa wana motoonngo ii
kokaen, “Geenga jopagon aonkejani, iikawaa
so mono ejemba kuuya uuganon jopagon
onomakeba.” ¹⁵ Kaen jejato, bao kasu kaana
ain aon memesoso men aonkejuti een, mono
onoangia tiwilaan aowubotiwaajon toogia
pondan moma laligowu. Kian.

Uŋa Toroyanon galen koma onono laligowu.

¹⁶ Niinon kokaen jemaŋa: Uŋa Toroyanon
mono nanamemengia galen kono laligowu. Kaen

* 5:14: Lew 19.18

laligogi iinon uu selewaa siingia kombomban̄a bologa ii qero kamaaro mende ten̄ koma otaan̄kebu. ¹⁷ *Kawaa kania ii kokaen̄: Uu selewaa siin̄ kombomban̄a bologanon̄ mono Un̄a Toroya qetama lan̄ koposon̄goro Un̄a Toroyanon̄ uu walagaa ku-usun̄a qemambaajon̄ moro batugaranon̄ deendeen̄ ero aon̄kejao. Kaen̄ aon̄kejaotiwaajon̄ on̄onon̄ iwoi awaa ama mewombaajon̄ moma ii amamaan̄keju. ¹⁸ Ii amamaan̄kejuto, Un̄a Toroyanon̄ un̄uano kema laligojuti een̄, mono Kana qaa baatanon̄ mende laligoju.

¹⁹ Uu selewaa nanamemen̄ walagaa gawon̄ hon̄a ii asuganon̄ ero mojon̄. Ii kokaen̄: Kaisero alia-alia lan̄ an̄gi uugianon̄ menjerengoro serowilin̄ amakeju. ²⁰ Tando lopion̄ waegia men̄ bengia mepeseen̄ on̄on̄gi uugia sololon̄ on̄ono owen̄ jen̄an̄ amakeju. Kere kolooro an̄gowowo ama aon̄keju. Mombaanon̄ iwoiwaajon̄ uutanon̄ motoqoto moma baagon̄ yon̄ jen̄ uuduuduu momakeju. Iyan̄giaajon̄adeen̄ romon̄gon̄ iwoi horon̄ kiririn̄jaba men̄keju. Juma mendeema aon̄ tuun̄a tuun̄a men̄ jejewili ama aon̄keju.

²¹ Tosaan̄a yon̄oo iwoiwaajon̄ iimasiin̄ moma goron̄kiki ama jejelomban̄ ama nene jabujabu nen̄ apu kotiganon̄ en̄kalolon̄ amakeju. Ii ano sili tosaan̄a kaan̄ia amakejuti, iyon̄oojon̄ wala jewe ano iikawaa so galen̄ meme qaa ii walawala jeweta dun̄anon̄ mombo kokaen̄ jejen̄: Ejemba sili kaan̄ia amakejuti, iyon̄onon̄ mono Anutuwaa bentoton̄ uutanon̄ mende ubuya.

* **5:17:** Room 7.15-23

²² Yoŋonoŋ qaagoto, Uŋa Toroyanoŋ gawoŋ meŋkejiwaa hoŋa ii uujopa, korisoro, luae ano nanamemen awaa kokaen: Lombo kuuya moma mokosiŋgoŋ tosaŋa ala meŋ oŋoma nanamemen loloogen amakeju. Qaagia pondan otaankeju.

²³ Gumbonjonjon qaganon tosaŋa ama oŋoma iyaŋgia tororo galen koma aonkeju. Ejemba sili kaŋa amakejuti, iyoŋonoŋ Kana qaa mende qotogonkeju. ²⁴ Ejemba Kraist Jiisaswaa buŋa koloon laligojuti, iyoŋonoŋ uu selegiaa siŋgia kombombaŋa bologa ano bologaa ugeregia ii kuuya Jiisaswo maripoonon angi meŋ komurota laligoju.

²⁵ Uŋa Toroyanoŋ uunananon kemero laligojoni een, nanamemenana mono kaanagadeen Uŋa iikanon galen koma nonono ama meŋ laligowaŋa. ²⁶ Kaen laligon qabuŋa omaya nonombutiwaajon mende kaparan koma een toton mende awelegon aonkebu. Uubooli ama aowubotiwaajon mono uuwaawaa ano uuhoŋgo qaganon mende ama aonkebu. Kaanagadeen goronkiki mende amakebu. Kiaŋ.

6

Lombogia mono bosima ilaŋ aonkebu.

¹ Oo uumeleen alauruna, moŋonon kana uugun siŋgisongo ano mokoloojuti een, uumeleen alauruna oŋonon mono ala kaŋa ii migigiin mindiŋon mugi mombo kana mokoloowaa. Kaen ama geenŋa kaanagadeen anŋobatonon kamaan guwabotiwaajon mono galen meŋ aon laligowa. ² Lombogia mono ilaŋ aon

bosimakebu. Iikaanja kanon Kraistwaa Kana qaaya otaagi honawo koloonkebaa. ³ Mononon kamaanqegeta laligon kilen anaaon moro uuta kolooji, iinon mono iyaanja tiligon aonkeja.

⁴ Kaen mende ambuto, motomotoon ononon mono onoangiaa nanamemengia gosin angotete megii sokombaa. Kaen ama alagia uugun qabunagiawo koloojutiwaajon mende awelegowuto, mono onoangiaa kanagiaajondeen selegia mepeseegi sokombaa. ⁵ Anutunon lombonana morota morota mendeema nonono anja anja bosimakejon. Kawaajon anana tosaanja yonowo leelee ama gosin aowombaajon amamaankejon.

⁶ Boi qaqazunon mombaajon Buja qaa kuma munkeji, iinon mono iikawaa tawaya meleema iwoiya awaa kuuya mendeema bakaya munkeba.

⁷ Onoangia mono mende tiligon aonkebu. Mononon nene waroga komoro hona iikawaa so kolooro mokoloowaa. Qaa iikawaa so Anutunon kilenanana iima irona iikawaa so nonombaa. Kawaajon Anutu ii eja omayaa kaanja mepaqepae men mubombaajon amamaankejon. ⁸ Uu selewaa siin kombombanja bologanon mon nemun koma muro iikawaa waroga lan komomakeji, iinon mono iikawaa kondemondenaar mokolon bolinkebaa. Iinon bolinkebaato, Unja Toroyanon mon sololon muro iikawaa waroga komomakeji, iinon mono hona iikawaa so mokolon laaligo kotigaa buja kolon laligowaa.

⁹ Anana jegenaa nama gawon awaa awaa men laligon iikanon mono loon tanzololon mende ambona. Ataqatan ama gawon mende

mesaowonati eenj, honja meme kambaanonj kanj kuuro iikanonj mono gawonanaa tawaya mokoloowonja. ¹⁰ Kawaajonj namononj laligowonatiwaa so anana mono ejemba awaa ama onombombaaajonj jegenja nama laligowonja. Uumeleenj kanageso uutanonj laligojuti, ii wala ala ilailaa ama onomakebonja ano yonoo gemagianonj ejemba tosaanja kuuya kana kolooro menj qeangonj onomakebonja.

Galenj meme ano yeizozo qaa tetegoya

¹¹ Pool niinonj kirifi menj neenaa boronanonj tere wanja somata koi onoojonj oojeni, ii iibu.

¹² Ejemba Anutuwaa aiweseya selegianonj kotowutiwaajonj kuunj onomakejuti, iyonononj kuuya sele megij balonj ejembanonj yonoojonj mogi ubaatiwaajonj kaparanj komakeju. Kraistnonj maripoononj komuroti, qaa iikawaajonj sisiwerowero ama onombubotiwaajonj mono kaenj kuunj onomakeju. Iikawaa kania morota monj qaago. ¹³ Anutuwaa aiwesegiawo yonononj mono anjio kaanagadeenj Kana qaa mende otaadaboronj laligoju. Kaenj qaagoto, onoo selegia kotowutiwaajonj mojuti, iyonononj mono onoo sele kitigiaajonj ama iyangiaa selegia menj uma qabunagiawo koloowombaaajonj momakeju.

¹⁴ Kaenj momakejuto, niinonj Ponjana Jiisas Kraist maripoononj komuroti, mono Buja iikawaajonj ama selenja mepeseenjejenj. Qabunja morota monj mende monjamakejenj. Ii yamagenj (kozigenj)! Kraistnonj maripoononj komuro iwo toroqewe momo arennanonj utegoro sili bologaa sisia menjejenj. Balonj ejembanonj selewaa

nanamemen bologa mewombaajon romongon qaa jenkejuti, niinon mono iikaan baagen koomuya tani koloojen. Mepeseen nombuti me selenanon qaa ambuti, iikawaa kitia ii mende meleemaŋa. Namonon qaa gosin tosia mogi uro tosia mogi kamaanqeqeta kolooji, ii noo momo arenŋawo so motoonŋo mende koloojao.

¹⁵ Selenananon aiwese kotogi me qaagoti, iikanon mono so motoonŋo kolooja. Iikanon gorosona koloojato, kolokoloo dologaa donŋa koloojoni, iikanon mono honŋa toon kolooja.

¹⁶ Ejemba kolokoloo dologaa jenkooto qaa otaan laligojuti, Anutunon Juuda kuuya ii ano Anutuwa uumeleen kanageso kuuya onŋo mono kiankomun onono luaenon laligowu.

¹⁷ Qaa tetegoya ii kokaen jejen: Niinon Jiisas qegitiwaa lopoya ii neenaa selenanon ero bosimakejenywaajon mononon mono uulombo mende toroqen nomba.

¹⁸ Oo uumeleen alauruna, Ponana Jiisas Kraistwaa kalenmoriananon mono onowo en unŋagia kotuegonkeba. Qaa ii onanon.

**Uumeleembaa Buŋa Tere Soomongo Gbilia
The New Testament and portions of the Old
Testament in the Borong Language of Papua New
Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Borong long
Niugini**

Copyright © 2002, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Borong

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

63589f8b-9426-5ce2-9520-ca0cf2b65c47